

*Л.М. Єфіменко, к. держ. упр.
Мелітопольський відокремлений
підрозділ Запорізького
інституту економіки та
інформаційних технологій*

ПОБУДОВА ЕФЕКТИВНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Побудова інноваційної політики України існує вже довгий період часу, але так і не дала позитивних результатів. Питома вага підприємств, що вкладають кошти та зусилля у інноваційну діяльність, кожен рік зменшується. Якщо після розпаду СРСР відставання від розвинених країн світу вимірювалося у 70 років, то за теперішніх умов, пов'язаних з неможливістю або небажанням рухатися в ногу з часом, цей відрив суттєво збільшується. Тому задля успішного розвитку держави необхідно будувати власну ефективну інноваційну політику.

Проблеми побудови інноваційної політики України привертати увагу науковців давно. Висвітлення характерних особливостей інноваційної політики держави знайшло відображення в роботах представників наукового світу, зокрема О.І. Амоші, Я. А. Жаліла, С.О. Білої, В. Гейця.

©Л.М. Єфіменко, 2011

Мета статті - запропонувати схему побудови ефективної інноваційної політики держави за допомогою аналізу інноваційних джерел та знань.

Швидкість створення і поширення інноваційних знань зростає все швидше та швидше. Це може бути видно у підвищенні науково-технічної документації і патентної діяльності, поширенні нових продуктів і процесів, скороченні життєвого циклу продуктів і стрімкому прогресі у галузі інформаційних та комунікаційних технологій. Крім того, спостерігається тенденція до глобалізації знань. Транснаціональні компанії створюють іноземні інноваційні центри, тим самим поширюючи інновації в інші країни.

Інновації можуть бути новими для країни, новими для галузі, або новими для фірми. Тому доцільно виділити три джерела інновацій. Одним з них є придбання технологій, які вже існують за кордоном. Другим джерелом є внутрішні створення відповідних нових знань. Третім - поширення та ефективне використання цих нових знань в економіці як національної, так і зарубіжної.

На рис. 1 представлена схема джерел інновацій України.

Якість інновацій погіршується в результаті поширення економічного та інституційного режиму. Це включає макроекономічні умови (рівень інфляції, процентних, валютних курсів); навколишнє середовище (законність, якість і ефективність державного управління), а також якість і ефективність фізичної та інформаційної та комунікаційної інфраструктури. Освіта та професійна підготовка населення і робочої сили також дуже важливі.

Технологічні можливості країни залежать від переваг технологічно пов'язаних установ. До їх числа належать науково-дослідні лабораторії на підприємствах, в університетах та урядових лабораторіях, а також можливість виробництва, проектування, управління та обслуговування підприємств; потужність і якість університетів та державних установ, що мають відношення до інновацій і технологій та інформаційних мереж.

Головним пріоритетом для України має стати придбання і використання знань, які вже існують. Це дешевше і менш ризиковано, ніж створювати нові знання. Хоча деякі з цих знань знаходяться під захистом прав інтелектуальної власності та будуть коштувати забагато. Політика відкритості глобальних знань має вирі-

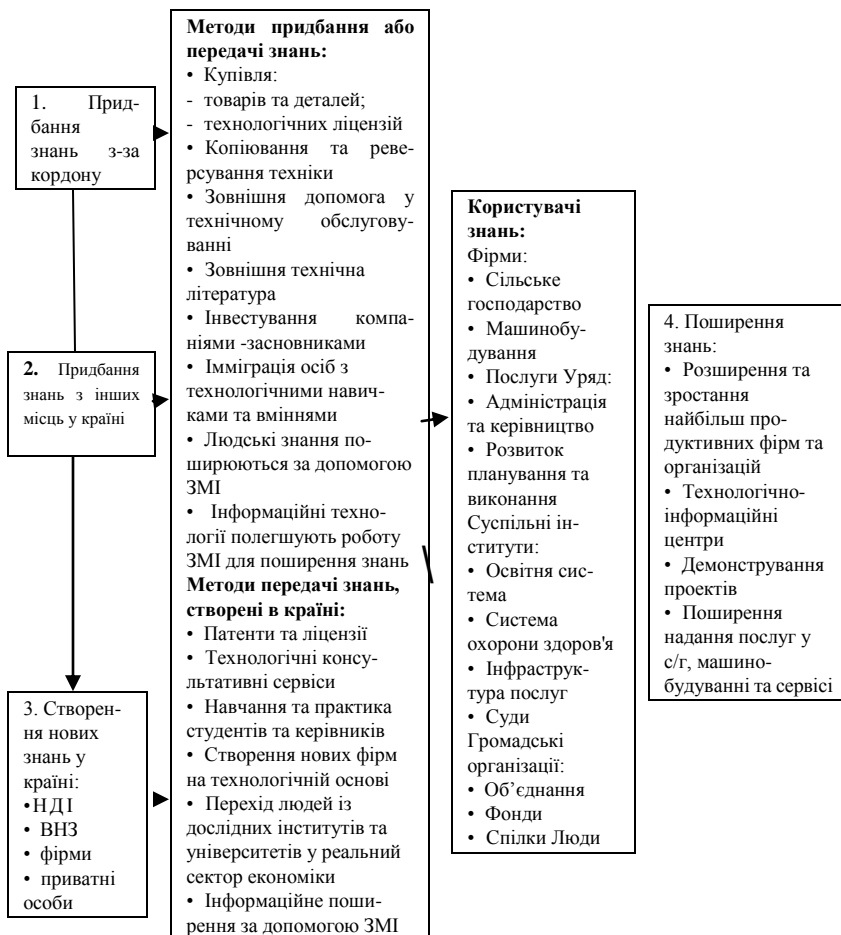

Рис. 1. Схема джерел інновацій України

шальне значення. Вона включає торгівлю, прямі іноземні інвестиції, ліцензування технологій, а також копіювання і зворотне проектування. Крім того, існують величезні можливості для придбання зарубіжних знань за допомогою освіти за кордоном, поїздок, участі в іноземних виставках, Інтернету, доступу до інформації та баз даних, залучення української діаспори, участі у НДДКР за кордоном, придбання іноземних компаній для отримання доступу до їх технологій, придбання брендового імені або ринку.

Наступним ключовим завданням для України має стати поширення та ефективне використання знань, які існують у країні, незалежно від того чи були вони придбані за кордоном або розроблені на місцевому рівні. Україна має величезну дисперсію продуктивності по різних галузях і підвищення середньої продуктивності місцевого передового досвіду (або передової світової практики за допомогою придбання більшої кількості знань за кордоном) може привести до одержання більш високих прибутків. Це потребує посилення державної політики в галузі розповсюдження і використання знань, а також поліпшення стандартів та контролю якості законодавства.

Також Україна, як і більшість країн, що розвиваються, мають проблеми у сфері НДДКР, вирішення яких важливо для отримання нових знань та підвищення конкурентоспроможності, тому що навіть для створення низькодохідного товару необхідні наукові та технічні ресурси. Навіть найбільш розвинені країни повинні мати НДДКР для акумулювання зарубіжних знань та адаптації їх до місцевих умов.

Крім НДДКР громадського сектору ще одним ключовим питанням має стати залучення приватного сектору. Приватний сектор повинен займатися НДДКР не тільки, щоб мати змогу йти в ногу з новітніми досягненнями і застосовувати їх, а також для проведення передових досліджень у різних галузях, важливих для їх конкурентоспроможності. Через проблеми з боку практичного застосування приватних інноваційних розробок у ринковому механізмі, потрібна підтримка у державних програмах, таких як часткові субсидії і податкові пільги для стимулювання НДДКР.

Для України має сенс вкладати кошти в галузі, у яких вона має порівняльні переваги, з тим щоб не тільки зберегти, але й зміцнити ці переваги, також необхідно вкладати кошти в нові техно-

логії в таких сферах, як генна інженерія, біотехнологія та нанотехнології. Державний сектор буде відігравати більш активну роль у виконанні цього типу більш ризикованих і невизначених досліджень. Його слід розглядати як частину інвестицій портфельної стратегії вивчення нових сфер із потенційно високою прибутковістю. Необхідно мати можливість швидко переводити ці інвестиції в галузі, які починають проявляти обнадійливі результати.

Інновації стали головною рушійною силою економічного зростання. Більшість підвищень життєвого рівня з часів промислової революції були результатом створення нових і поліпшених продуктів, процесів і послуг. Глобалізація змушує в усіх країнах для переміщення їх господарської діяльності далі вгору по ланцюжку створення вартості продовжувати конкурувати і процвітати.

Для інноваційного бізнесу необхідно проводити структурні зміни, необхідні для перемикання ресурсів з неінноваційних до інноваційних підприємств, незалежно від галузі. У 2009 р. питома вага підприємств, що займалися інноваціями, складала 12,8%, а загальна сума витрат на інноваційну діяльність - 7949,9млн. грн., що на 34% менше, ніж у 2008 р. В успішних країнах уряд сприяє процесам переходу до інноваційної діяльності шляхом надання сприятливих умов і конкретної підтримки, щоб спонукати більшу кількість компаній зайнятися «інноваційними іграми», а також винагороджує зусилля вже інноваційних компаній.

Використовуючи досвід іноземних держав, які мають високі показники розвитку інноваційної діяльності, пропонуються нові напрямки інноваційних процесів та політики України у сучасних умовах, що наведені на рис. 2.

Україні для досягнення успіху, по-перше, необхідно провести зміну напрямів інновацій, а саме провести поширення знань на нових моделях бізнесу, посилити підтримку нових потреб суспільства та створювати і стимулювати виникнення нових інноваційних центрів. Для здійснення цих заходів необхідно скооперувати дії головних виконавців, ключовою фігурою серед яких повинні стати підприємства як розробники та створювачі інноваційної продукції, створення якої є головною вимогою для будь-яких підприємств незалежно від форми власності, діяльності та обсягів виробництва. Для цього усім виконавцям в інноваційній системі України необ-

хідно створювати стратегічні цілі, інноваційну систему управління та раціоналізувати інноваційну політику країни.

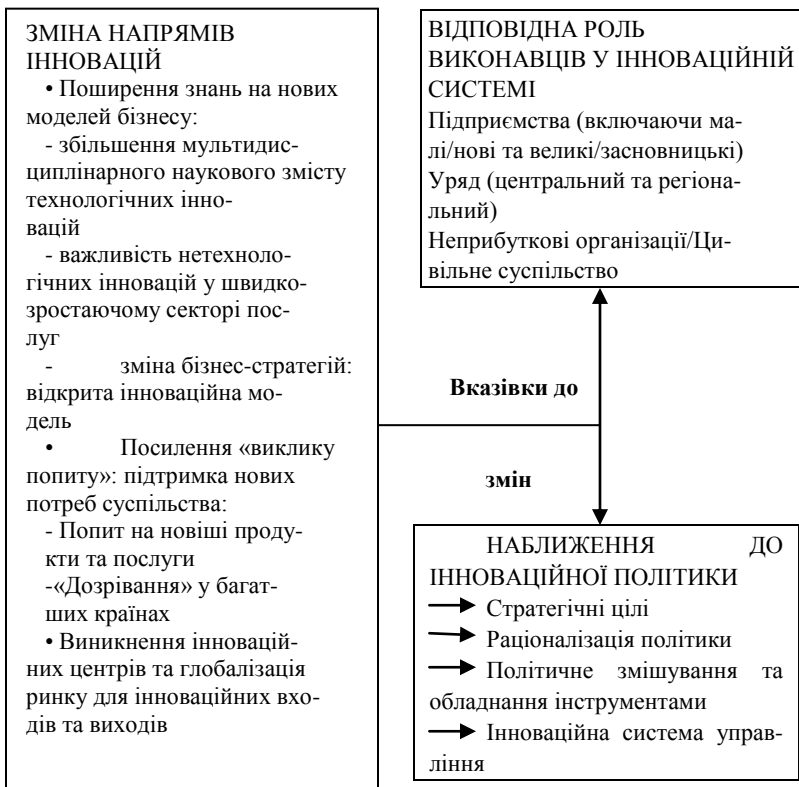

Рис. 2. Нові напрями інноваційних процесів та політики України

Інноваційні системи набувають більш міжнародного характеру. Вони включають внутрішні потоки технологій, втілені в кінцеві споживчі товари і послуги, співпрацю з глобальних ланцюгів створення вартості, передачу та реалізацію інновацій у продукції

на експорт; співпрацю з зарубіжними партнерами в галузі наукових досліджень або технологічного розвитку, внутрішніми і зовнішніми потоками прямих іноземних інвестицій з боку транснаціональних підприємств та еміграцію, повернення і імміграцію всіх видів кваліфікованих науково-технічних людських ресурсів.

Висновки. Для подальшого розвитку інноваційної системи Україні потрібно змінювати напрям інноваційних процесів та політики, а саме провести поширення знань на нових моделях бізнесу, посилити підтримку нових потреб суспільства та створювати і стимулювати виникнення нових інноваційних центрів. Для здійснення цих заходів необхідно скооперувати дії головних виконавців, ключовою фігурою серед яких повинні стати підприємства як розробники та створювачі інноваційної продукції, створення якої є головною вимогою для будь-яких підприємств незалежно від форми власності, діяльності та обсягів виробництва.

Література

1. Амоша О.І. Стратегія вдосконалення господарського механізму / О.І. Амоша // Вісник НАН України. - 2002. - № 1.
2. Біла С.О. Проекти програм структурної перебудови економіки України кінця ХХ - початку ХХІ ст.: аспекти їх суспільної ефективності / С.О. Біла // Історія народного господарства та економічної думки України: зб. наук, праць. - К., 2005. - Вип. 37-38.
3. Геец В. Трансформационные преобразования в Украине: переосмысливая пройденное и думая о будущем / В. Геец // Общество и экономика. - 2006. - №3. - С. 23-53.
4. Дані Державного комітету статистики [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>
5. Перспективи інноваційного розвитку України: зб. наук, ст./ за ред. Я.А. Жаліла [Електронний ресурс]. - Режим доступу: Бйр:// www.niss.gov.ua/table.htm.

Надійшла до редакції 20.01.2011 р.